

ТЕОРІЯ ТОВАРОЗНАВСТВА

УДК 620.2.004.12

Григорій ПУГАЧЕВСЬКИЙ

ДІАЛЕКТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВЛАСТИВОСТЕЙ ТОВАРІВ

Проблеми сьогодення вимагають нових підходів до створення наукових засад управління асортиментом товарної продукції, формування властивостей та оцінювання якості готових виробів.

Глобалізація економіки та інтегрування національних економічних систем у міжнародний простір створюють умови відкритості в оцінюванні рівня якості товарів на підставі міжнародних вимог, загострюють конкурентну боротьбу. Ці обставини спонукають до необхідності пошуку шляхів покращання властивостей товарів, що неможливе без подальшого розвитку теоретичних засад управління товарним виробництвом та якістю продукції.

Властивість – категорія філософська [1]. Властивість товару, предмета чи речі є найважливішою їх категорією.

Властивості – це ознаки, які притаманні матеріальним об'єктам і обумовлюють їхні відмінності або спільність із іншими предметами та проявляються при відношенні один до одного. Таке відношення може відбуватися в процесі виготовлення речей, їх використання, або вжитку.

Прикладами властивостей предмета можуть слугувати його об'ємна форма, хімічний склад, фізична будова, конструкція, твердість, м'якість, колір тощо. Всі ці властивості є його *об'єктивними ознаками*. Іншими словами, все те, що надає визначеність предмету, вказує на його відмінність або схожість з іншими, становить його властивість.

Властивості та їх носії – предмети або речі – існують об'єктивно й незалежно від свідомості людини. Матеріальним об'єктам притаманні різноманітні типи властивостей, які обумовлюють диференціацію наук, зокрема виокремлюють у самостійну галузь знань природничо-технічну науку – *товарознавство*.

Об'єктом товарознавства, як відомо, є *товар*. Ця наука вивчає насамперед речові об'єкти у формі товарів. Для запобігання неоднозначності спілкування в межах товарознавчої галузі знань необхідно користуватися фаховою мовою, в якій використовується спеціальна термінологія та інші лінгвістичні засоби, зокрема науково обґрунтовані сукупності понять.

Термін "*поняття*" – це одиниця думки, встановлена на підставі абстрагування властивостей, спільних для певної сукупності об'єктів [2]. Поняття товару як об'єкта досліджень ми формуємо через абстрагування його властивостей.

Визначень, або дефініцій, товару відомо безліч. Усе залежить від теоретичних засад, на яких базується формування визначення. Прихильники так званої трудової теорії вартості стверджують, що "товар – продукт праці, який задовольняє певну потребу людини й виготовлений для обміну" [3]. У цьому твердженні не згадується про властивості товару, а лише частково зазначається його походження та призначення. Наведене формулювання повністю не розкриває суті категорії товару як об'єкта вивчення товарознавства, не містить жодної згадки про закони формування та розвитку товару як матеріального продукту, про його зв'язки з оточуючим предметним середовищем і споживачем, заради якого створено товар.

Поняття про сутність товару як об'єкта досліджень визначають через абстрагування його *властивостей*. Товари можуть мати різне походження, чинник якого має вирішальне значення у формуванні властивостей товарів.

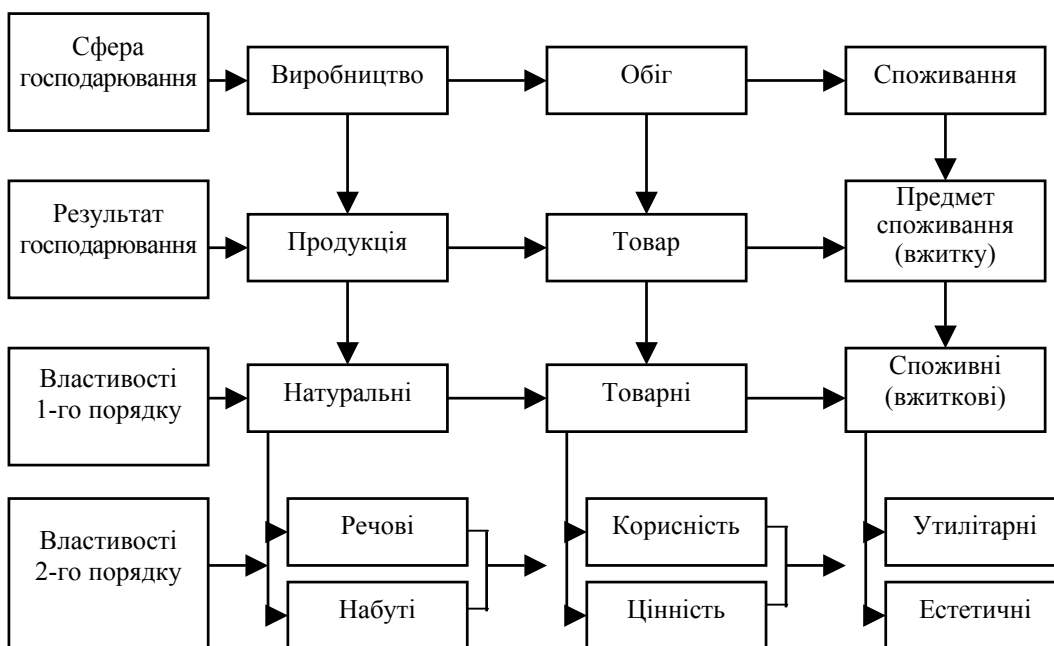
Товар має певні властивості, які забезпечують йому корисність для людини та здатність до обміну на інший товар або на гроші.

Із урахуванням цього, товар необхідно розглядати як продукт природи, природи та людської праці або тільки людської праці. Йому притаманні природні чи набуті в процесі виробництва властивості, завдяки яким задовольняються певні потреби людини. Він призначений для обміну чи купівлі-продажу.

Діалектичні зміни форми матеріального об'єкта, яким є товар, не змінюють суті його властивостей. Останні залишаються субстанціональними сутностями, що становлять предмет товарознавства та економічних наук.

Формування властивостей товарів відбувається за законами фізичної економії, або фізіократії (від грец. *pnisis* – природа і *kratos* – влада), й заслуговує на особливу увагу.

Основний зміст поняття "*товар*" визначають його властивості – речові та набуті в процесі його виготовлення. Ці властивості є визначальними атрибутами товару, тісно пов'язані з його генезисом і становлять *предмет товарознавчої науки* у його первісній формі. Натуральні властивості товарів – ознаки об'єктивні, вони мають історичний характер і здатні до діалектичних перетворень (*рисунок*).

Відкрита саморегулююча система трансформації властивостей товарів

У сфері товарного виробництва й товарообігу натуральні властивості речових об'єктів перетворюються у товарні властивості – корисність і цінність товару. В основі корисності – речові властивості товару й ознаки, набуті в процесі його виготовлення. Корисність має велике значення у сфері обігу, породжує попит споживача та визначає вартість товару через потребу в ньому.

У сфері обігу або торгівлі матеріальні об'єкти трансформуються в товари з ознаками корисності й цінності.

Окрім того, продукт природи або людської праці у формі товару характеризується не тільки речовими та набутими в процесі виготовлення властивостями, а також обмінними ознаками. Останні трансформуються у вартість (*Wert*) товару, кількісним еквівалентом якої найчастіше є гроші. Отже, обмінні ознаки товару та їхні форми прояву – вартість, гроші, ціна – категорії суто економічні. Вони супроводжують товар упродовж його життєвого циклу – до призупинення виробництва або до завершення процедури продажу. Ці категорії не беруть участі в споживанні або використанні товару. Вони трансформуються у благо, роблять споживача його володарем.

Після завершення продажу товар міняє свою форму на продукт споживання (використання) і позбавляється вартісних ознак. Людина, що здійснила купівлю товару, отримує право на користування ним, задовольняє свої потреби завдяки натуральним властивостям виробу, стає володарем блага, досягає певного благополуччя.

У сфері споживання або використання товару його корисність оцінюється споживачем через споживні, або ужиткові, властивості.

Діалектичні зміни форми матеріального об'єкта, які відбуваються при цьому, не змінюють суті його властивостей. Останні залишаються субстанціональними ознаками й становлять предмет товарознавства у його кінцевій формі.

Наведений короткий аналіз діалектичних трансформацій категорії "властивість товару" свідчить, що істинне розуміння предмета товарознавства можливе лише внаслідок глибокого з'ясування еволюції властивостей речових об'єктів у формі товарів на всіх етапах їхнього розвитку – виробництва, обміну й споживання.

Отже, в системі товарного виробництва матеріальні об'єкти як продукти природи й людської праці проходять стадії *продукції, товарів і предметів споживання (використання)*. Ці речові категорії – продукція, товари та предмети споживання – становлять *об'єкт* товарознавчої науки.

На різних стадіях життєвого циклу матеріальним об'єктам притаманні відповідні типи властивостей, а саме: *натуральні*, які включають речові ознаки й властивості, набуті в процесі виробництва продукту; *товарні* (корисність і цінність) та *споживні*, або *ужиткові* (*утилітарні та естетичні*).

Натуральні, товарні та споживні властивості товарів становлять *предмет товарознавства*. Вони діалектично взаємопов'язані між собою, а їх ґрунтовне оцінювання та вимірювання забезпечує отримання близьких до істини знань про світ речей споживання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лукьянов И. Ф. Сущность категории "свойство" / И. Ф. Лукьянов. — М. : Мысль, 1982. — 143 с.
2. ДСТУ 3325–96. Термінологія. Визначення основних понять. — К. : Держстандарт України, 1996. — 29 с.
3. Економічна енциклопедія : в 3 т. / В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — Т. 3. — К. : Видавничий центр "Академія", 2002. — 640 с.